

Historisch
Genootschap
Oud Soetermeer

't Seghen Waert

jaargang 45
nr 2, 2026

In deze aflevering: - Het museum is geschiedenis
- Dorpsstraat 113 rond 1300 al bewoond
- De Duitse jaren van Dirk de Jong

Verhuis- plannen?

**Taxatierapport of
waardebepaling
van uw woning nodig?**

**Neem voor een vrijblijvende afspraak
gerust contact op met ons kantoor.**

de[®]
makelaars
Jenné | Baars | Jenné

Schoutenhoek 40 Zoetermeer
T. 079 - 323 88 38
info@demakelaars.nu
www.demakelaars.nu

Omslag: De opgraving aan de Dorpsstraat 113 door de Archeologische Werkgroep Zoetermeer in 2004

Inhoud

- 2 Het museum is geschiedenis
- 4 Dorpsstraat 113 rond 1300 al bewoond
- 18 Van bakkerij tot monument: Dorpsstraat 63 - 67
- 21 Column: Belangrijk, belangrijk
- 22 De Duitse jaren van Dirk de Jong

Blz. 4
Dorpsstraat
113 al rond
1300 bewoond

Blz. 18
Van bakkerij
tot monu-
ment: Dorps-
straat 63-69

Blz. 22
De Duitse
jaren van Dirk
de Jong

Inhoud

Over Ons

Een bekend spreekwoord is 'regeren is vooruitzien' en dat nemen we als vereniging ook serieus.

Op dit moment zijn we een grote en bloeiende vereniging en financieel gezond. Vrijwilligers zorgen steeds weer voor activiteiten en evenementen. We hebben goede contacten met verschillende instellingen die kunnen bijdragen aan onze doelstelling en hebben een goede naam bij de gemeentelijke instanties.

Toch maken we ons wat zorgen voor de toekomst. Het ledenaantal loopt geleidelijk terug tot op dit moment iets boven de 1.000 leden, vrijwilligers worden ouder en de jaarlijkse subsidie van de gemeente staat onder druk. Het bestuur heeft besloten dit jaar een extra accent te geven aan ledenwerving en een solide financiële basis. Een 'inspiratiegroep' van bestuursleden en actieve leden heeft in drie sessies het bestuur geholpen met adviezen om beleid te maken op deze thema's. In de discussie zijn nog twee thema's toegevoegd: samenwerking en communicatie (intern en extern).

We willen als genootschap een meer open en modernere jas aantrekken. Voortaan zullen we naar buiten treden als Historische Vereniging Zoetermeer (HGOS). In de loop van het jaar passen we geleidelijk de naam en uitstraling aan. De leden van de 'inspiratiegroep' maken nu concrete voorstellen op de thema's ter advisering van het bestuur.

De reguliere activiteiten gaan gewoon door, er worden nieuwe en interessante tentoonstellingen gemaakt en we geven steeds vaker lezingen over de geschiedenis van Zoetermeer. Gemeentelijke plannen met betrekking tot erfgoed worden constant gemonitord, de 'luis in de pels' functie wordt gewaardeerd! We denken mee aan de totstandkoming van een Erfgoedhuis.

De Algemene Ledenvergadering werd goed bezocht en stemde in met alle resultaten en plannen. We zijn op de goede weg!

Jan de Ruiter
voorzitter

Het Museum is geschiedenis

Leonard Korevaar

In 2024 sloot museum De Voorde haar deuren en werd de collectie 'ontzameld'. Museum De Voorde ontstond in 1989 uit het HGOS onder de naam Museum 't Oude Huis. Bij de ontzaming werden objecten die eerder door het HGOS aan het museum waren geschonken, teruggeven aan het HGOS. Om te bepalen wat met de rest van de collectie moest gebeuren, schakelde het museum de hulp in van het publiek. Veel objecten die geen duidelijke relatie met Zoetermeer hadden kregen daarbij een plekje in de collecties van andere musea. Daarnaast werden bijna 800 objecten aangewezen als 'onvervreemdbaar Zoetermeers erfgoed' en overgedragen aan het Stadsarchief. Binnenkort zijn deze objecten online te bekijken.

Wat is bewaard gebleven?

De objecten die als 'onvervreemdbaar Zoetermeers erfgoed' zijn aangewezen zijn erg divers. Sommige objecten, zoals de klompenwagen van schoenmaker Van Oosterom, de voorzittershamer van burgemeester F.S.G. Bos of het schilderij van de Oude Kerk van J.K. Leurs, behoren duidelijk tot het Zoetermeerse erfgoed. Hetzelfde geldt voor de verschillende objecten die met de verwerking en verkoop van boter te maken hebben en herinneren aan de geschiedenis van Zoetermeer als 'boterdorp'. Het behoud van deze objecten is belangrijk om 'het verhaal' van Zoetermeer op een aantrekkelijke manier te kunnen blijven vertellen. Bij andere objecten is enige toelichting noodzakelijk. Zo is bijvoorbeeld ook de 'Collectie 2008' aangewezen als 'onvervreemdbaar Zoetermeers Erfgoed'. In 2008 bedacht het mu-

seum (toen nog Stadsmuseum Zoetermeer) het project 'Give and take'. Inwoners werd gevraagd om een object aan het museum over te dragen dat voor hen het 'thuisgevoel' in Zoetermeer symboliseerde. Dit leidde tot een zeer diverse verzameling objecten, de Collectie 2008. Begin 2009 volgde de tentoonstelling 'De wonderkamer van Zoetermeer', waarbij de Collectie 2008 tentoongesteld werd. De objecten in die collectie variëren van een T-shirt van gymnastiekvereniging Pro Patria tot een bundel met gedichten van Zoetermeerse jongeren. Ze staan symbool voor de verhalen van inwoners. Net zoals wij nu nieuwsgierig zijn naar het leven in bijvoorbeeld de negentiende eeuw is men in de toekomst ongetwijfeld nieuwsgierig naar het leven in onze tijd. De Collectie 2008 is daarom ook aangewezen als 'onvervreemdbaar Zoetermeers erfgoed'.

Pet van fa. Van der Spek

Archieven

Behalve de objecten die als onvervreemdbaar Zoetermeers erfgoed zijn aangewezen, ontving het Stadsarchief in 2024 ook de archieven van museum De Voorde en haar voorgangers¹. Deze archieven zijn inmiddels geïnventariseerd en te raadplegen bij het Stadsarchief. Naast de collectieadministratie en dossiers over tentoonstellingen en educatie, bevatten de archieven onder andere beleidstukken, collectieplannen en vergader- en jaarverslagen.

Waar zijn de objecten te zien?

Hoewel het museum inmiddels geschiedenis is, is een gedeelte van de collectie dat niet. De objecten die aan het Stadsarchief zijn overgedragen worden bewaard in het voormalige depot van het museum De Voorde. Het doel is om ze in een toekomstig erfgoedcentrum weer aan het publiek te tonen. Omdat dit voorlopig nog niet het geval is zijn de objecten binnenkort te bekijken op www.geheugenvanzoetermeer.nl (kies 'objecten'). Veel overgedragen objecten zijn van Zoetermeerse bedrijven en verenigingen, zoals Van der Spek, De Spar

en carnavalsvereniging de Soetelieten, en hebben een relatie met andere collecties die door het Stadsarchief worden beheerd, zoals archieven, foto's en boeken. Door de objecten samen met andere collecties via www.geheugenvanzoetermeer.nl beschikbaar te stellen, wordt het makkelijker om ze in hun context te plaatsen. Zo zijn in de beeldbank bijvoorbeeld foto's te vinden van de klompenwagen van schoenmaker Van Oosterom en burgemeester F.S.G. Bos met de voorzittershamer en bewaart het Stadsarchief archieven van Van der Spek, De Spar en de Soetelieten.

Met de ontsluiting van de objecten die aan het Stadsarchief zijn overgedragen is slechts een gedeelte van het onvervreembare Zoetermeerse erfgoed ontsloten. De objecten die het museum teruggaf aan het HGOS worden op dit moment beschreven en gefotografeerd en in de toekomst óók doorzoekbaar gemaakt via www.geheugenvanzoetermeer.nl.

1. Het archief uit de periode waarin het museum Historisch Museum 't Oude Huis heette was eerder al grotendeels overgedragen aan het Stadsarchief

Olieverfschilderij, 'De Oude Kerk aan de Dorpsstraat gezien vanaf de Delftewallen', gemaakt door J.K. Leurs

Cacaobus van De Spar

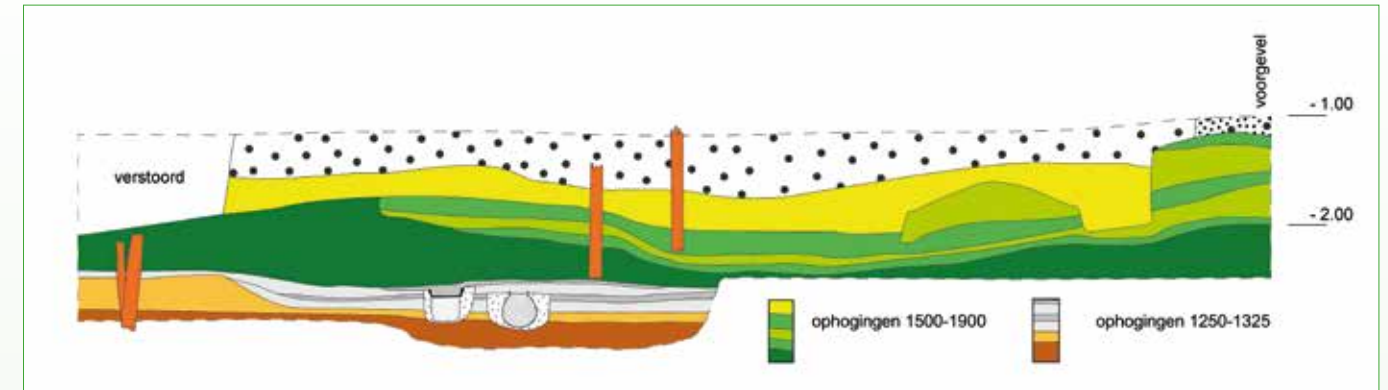
Dorpsstraat 113 rond 1300 al bewoond

Ronald Grootveld en Ron Tousain

Over de oudste bewoning aan de huidige Dorpsstraat is weinig bekend. Tijdens de ontginning van het veengebied dat Holland toen was, was de latere Dorpsstraat een verbindingsweg tussen Zegwaart en Zoetermeer. Twee dorpen die afzonderlijk, maar ongeveer gelijktijdig tijdens de ontginning zijn ontstaan. In de loop der tijd verschoof de kern van beide dorpen en groeiden ze naar elkaar toe. De bouw van een kerk op de aansluiting van twee verbindingswegen voltooide de verbinding. Dit gebeurde in de loop van de dertiende eeuw, maar tastbare bewijzen waren niet eerder aangetroffen. De opgraving Dorpsstraat 113 in 2004 biedt ons een kijkje in het oudste verleden.

1. De opgraving

Tijdens de gedeeltelijke sloop en restauratie van de panden Dorpsstraat 109, 111 en 113 kregen de leden van de Archeologische Werkgroep Zoetermeer in 2004 drie dagen de tijd om een archeologisch onderzoek te doen ter plaatse van het hoekpand op nr 113. De weersomstandigheden waren slecht: regenachtig, koud en het werd vroeg donker. Ter plaatse van de bouwmuur kon niet worden gegraven vanwege het nog bestaande naastgelegen pand Dorpsstraat 111. Onduidelijk is daarom hoeveel voorgangers Dorpsstraat 113 had. Tijdens de opgraving zijn resten van het laatst gesloopte pand aangetroffen dat zelf grotendeels uit de late 19e eeuw dateerde. Zo zijn er gemetselde poeren (een hoopje stenen) gevonden, waarschijnlijk uit 1895, waar tot de sloop in 2004 de vloerbalken op hebben gerust.

Een archeologisch bodemprofiel van de Dorpsstraat (rechts) tot voorbij de voormalige achtergevels (tek. R. Tousain)

Een halve meter onder deze poeren lagen zes naast elkaar liggende slieten. Dit zijn elzenhouten stammen van enkele meters lang die samen de fundering van de voorgevel vormden. Op deze slieten is geen mortel of steen gevonden, wat een indicatie is voor een houten voorgevel. Het omliggende vondstmateriaal wijst op een laat zestiende-eeuwse datering, een tijd waarin nog bijna uitsluitend met hout werd gebouwd.

Uit archiefonderzoek is bekend dat door de Spanjaarden hier in 1574 verschillende huizen in brand zijn gestoken. Hoewel er geen brandlaag is aangetroffen zal ook het huis dat hier stond in vlammen zijn opgegaan. Tussen 1581 en 1586 werd op deze plek namelijk een nieuw huis gebouwd.

De zijgevels konden tijdens de opgraving niet worden bereikt vanwege de naastgelegen nog bestaande bebouwing, maar we kunnen ervan uitgaan dat die toen ook van hout zijn geweest. Van de eerste stenen fase van het huis – vermoedelijk werd tussen 1650 en 1750 het houten huis vervangen door een stenen – zijn geen resten aangetroffen. Wel kwam nog een (mogelijk) laat 18e-eeuws keldertje aan het licht, op zich een aanduiding voor een stenen huis. Het houten huis uit 1581-1586 had beslist nog voorgangers. Vroeg 14e-eeuwse bewoning van de Dorpsstraat was

namelijk al aangetoond in de jaren '80 bij een AWZ-opgraving ter plaatse van het Huis te Palenstein (Dorpsstraat 88-110).

Bewoning vanaf 1250

In de 13e eeuw zag het Hollandse landschap er volgens een beschrijving door Johannes van der Beke van een eeuw later zo uit: Holland is moerassig en waterig, heeft veel meren en goede weilanden met veel koeien. Het land is vruchtbaar en in veel bossen kan gejaagd worden. Veengrond komt

veel voor. Van het veen maakt men turf als brandstof. Holland is een rijk land vanwege de handel ter zee en op de rivieren¹.

Langs de weg van Bleiswijk via Zegwaart en Zoetermeer richting Wilsveen en Leidschendam verschenen rond 1250 steeds meer kleine huizen. Aanvankelijk stonden deze boerenwoninkjes los van elkaar in het land. Bij kruispunten, driesprongen en waterwegen verdichtte de bebouwing zich. Er kwam een kerkje, een smederij en later ook bakkers en andere ambachtslieden. De Dorpsstraat is een

Leden van de Archeologische Werkgroep Zoetermeer (AWZ) aan het werk: Anneke, Joke en Wouter

Een impressie van een 13e eeuwse straat met houten huizen (Martin Valkhoff, BOOR)

voorbeeld van zo'n plek en uit de opgraving van 2004 bleek dat ter plaatse van Dorpsstraat 113 al rond 1300 een huis stond.

Tot ver in de 15e eeuw waren de huizen nog niet van steen. De draagconstructie bestond voornamelijk uit houten balken. De dragende stijlen werden ingegraven in de bodem maar waren al snel onderhevig aan rot op de grens van lucht en bodem. In de 14e eeuw kwam in de steden een nieuwe constructie tot stand, waarbij de palen op een grondplank werden geplaatst. Nog later werden eerst zogenaamde poeren (een gemetseld hoopje stenen) aangebracht, waarop de palen werden geplaatst. Op het platteland bleef men echter nog lange tijd de oude methode gebruiken. De wanden bestonden uit stijl- en regelwerk (staande en liggende houten balkjes), waartussen vlechtwerk van soepele wilgen-, berken- of elzentenen werd aangebracht, bestreken met klei. In Holland was het stijl- en regelwerk aan de buitenzijde vaak (en later steeds) bekleed met eiken delen. In het midden van het woongedeelte van het minimaal 4 meter brede en 8 tot meer meter diepe huis bevond zich vrij van de houten wanden een haardplaats. Daarboven zat een gat in het dak om de rook van het

vuur door te laten. Schoorstenen bestonden nog niet en pas veel later werd door de komst van rookkanalen bewoning op meer woonlagen mogelijk. In de dorpen waren huizen met meer dan één woonlaag echter tot in de 17e eeuw een zeldzaamheid. De huizen waren gedekt met riet of stro, de kap stond meestal dwars op de weg. Toen de bebouwing dichter werd, bleven de huizen gescheiden door de zogenaamde osendrop, een smal gootje voor de afwatering van het hemelwater.

In het 14e-eeuwse huis woonden mensen en dieren onder één dak. De man bewerkte het land – er werd hier veel koren verbouwd – en de vrouw zorgde thuis voor het bakken van brood, het brouwen van bier evenals het spinnen van garen. Het

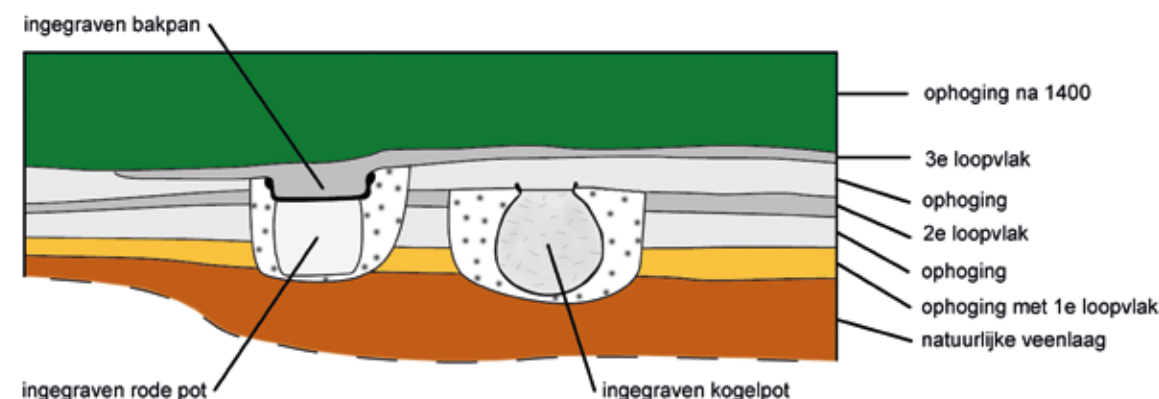

huisraad bestond uit houten voorwerpen en aardewerken potten, schotels en pannen. De enkele metalen artikelen, zoals messen, moesten op de markt in de stad worden gekocht. De stookplaats of haard lag op een lemen vloer centraal in het huis want de houten wanden mochten immers niet in aanraking komen met het vuur. Tijdens het koken en verwarmen in het huis steeg de rook recht omhoog door het gat in de nok naar buiten. 's Avonds werd een vuurstolp over het vuur geplaatst. Onder de lemen vloer naast de stookplaats was een afgedankte pot ingegraven om de as in te vegen zodat dit zich niet door het huis verspreidde.

Vondsten uit de 14e eeuw

Bij de opgraving in 2004 zijn aspotten uit verschillende bouwfasen van het huis aangetroffen. De oudste is een zogenaamde kogelpot uit de periode 1300 - 1325: de pot is kogelrond zodat hij eenmaal in het haardvuur gezet niet kon omvallen. Bij het maken draaide men op een schijf de scherpe rand die vervolgens aan de handgevormde pot werd gekneed. Na het vormen is de pot versierd met door vingers ingedrukte lijnen, de zogenaamde vingerveeg, en vervolgens gebakken in een primitieve oven. Dit was niet meer dan een afgesloten kuil in de grond waarin de inmiddels gedroogde potten tussen stukjes hout werden gebakken. Daarbij werd niet altijd de juiste temperatuur bereikt en bovendien kwam er altijd zuurstof bij waardoor de klei smoorde tot zwartgrijs aardewerk. De kogelpot van Dorpsstraat 113 is zakvormig en gemaakt van fijn ge-

Een zeldzaam complete kogelpot uit de vroege 14e eeuw, gevonden tijdens de opgraving aan de Dorpsstraat 113

Detail van het bodemprofiel met de verschillende potten in de haardplaatsen

magerde klei wat hem dateert in de vroege veertiende eeuw. Hoewel de potten niet zelden lokaal zijn gemaakt zijn ze ook op grote schaal geproduceerd door gespecialiseerde pottenbakkers in onder andere Rotterdam, maar dan zonder vingerveeg. Waarschijnlijker is het dat deze pot is gemaakt in Utrecht. De pottenbakker verkocht de pot aan een vrouw uit Zegwaart, die hem gebruikte om voedsel of drank in op te slaan. Mogelijk kookte ze erin, hoewel er geen roetaanslag op de buitenkant is aangetroffen. Op een kwade dag barstte de pot en kon niet meer voor het eten worden gebruikt, waarna hij zijn bestaan

verder sleet als aspot.

Tijdens de opgraving van het Huis te Palenstein in 1992 zijn onder het kasteel resten gevonden van oudere bebouwing, waaronder een zogenaamde vuurstolp. Dit is een aardstolp met een handvat en enkele luchtgaatjes. Terwijl de buitenkant vaak mooi is versierd is de binnenkant volledig bedekt met roet. De stolp diende dan ook om het haardvuur zó af te dekken dat het niet volledig zou doven maar smeulend zou blijven gloeien. Op die manier konden de bewoners veilig slapen en 's morgens hoefden ze weinig moeite te doen om het haardvuur weer brandend te

krijgen. Uit de 16e en 17e eeuw zijn kwartronde vuurstolpen bekend die tegen de stenen muur konden worden gezet. De gevonden vuurklok is halfrond, wat aangeeft dat hij in het midden van de ruimte is gebruikt en dus niet tegen een stenen wand. Het huis waar deze vuurklok in stond was dus volledig van hout.

Na zo'n 25 tot 30 jaar was een huis van palen en vlechtwerk aan vernieuwing toe. De oude materialen werden vervangen en de inmiddels verzakte vloer opgehoogd met een laag grond en een nieuwe lemen vloer. De oude aspot werd toegevoegd en bleef achter in de grond. Nadat het perceel was opgehoogd, werd een andere pot ingegraven, ditmaal een pot van roodbakkerd aardewerk, die ook is teruggevonden. Deze dateert uit de 14e eeuw. Hierna volgde nog zo'n fase waarbij een derde aspot, een bakpan waarvan de steel was afgebroken, op de vorige is geplaatst. Rond 1400 was ook het derde huis aan vervanging toe. Nu verplaatste men het huis dichter naar de weg toe. Het terrein is toen behoorlijk opgehoogd met aarde waarin materiaal uit de late veertiende eeuw is gevonden.

Een graafmachine werd ingezet voor de aanleg van een tweede sleuf. Het weer zat bepaald niet mee.

Afvalkuilen

Al eerder had de Archeologische Werkgroep Zoetermeer (AWZ) achter Dorpsstraat 111 en 113 ge-graven. Dankzij bemiddeling van de gemeente Zoetermeer kon in 1992 een graafmachine worden ingezet om een sleuf van 13 meter lang en enkele andere vlakken uit te graven. Daarbij zijn bewoningsresten uit de 15e eeuw teruggevonden, zoals enkele sloten die loodrecht op de Buurvaart lagen. Een bijzondere vondst daarbij was een zeldzame houten beker uit de 15e eeuw.

In het jaar daarop was er weer een mogelijkheid om het onderzoek voort te zetten. Twee afvalkuilen uit de vroege 15e eeuw met leer- en keramiekvondsten zijn toen gedo-

De AWZ-leden in actie tijdens de op-graving

cumenteerde. De verplaatsing van het huis naar de weg geeft aan dat de Dorpsstraat toen al dicht was bebouwd en er min of meer een rooilijn was bepaald. Dit betekent dat de voorgevels van alle nieuw gebouwde huizen voortaan in dezelfde lijn werden gebouwd. Zo veranderde een verbindingsweg met enkele boerderijen tot een heuse Dorpsstraat met houten vakwerkhuizen zoals je ze nu nog ziet in Zuid Limburg en Duitsland.

Een bijzondere vondst: een houten beker uit de 15e eeuw

2. Eigenaren en bewoners

Nieuwbouw in 1581-1586

In de archieven duikt het huis op Dorpsstraat 113 voor het eerst op in 1562 (SvH 1495 kohier 10e penning). Er stond toen een huis dat eigendom was van Lenert Jaspersz Keyseroom; hij had daar ook een klein stukje veenland. In 1574 vond de slag bij Zoetermeer plaats. Geert Konert heeft uitgebreid verslag ge-

ook nog in een erf 'mitte styen en al datter op is' (waarschijnlijk een verwoest huis) van Jan Bouwens, eveneens aan de Dorpsstraat. Beide erven verkocht hij al een paar jaar later; in 1581 werd Adriaen Meynertsz Comen, de buurman aan de latere Dorpsstraat 111, de nieuwe eigenaar van erf 113³. Hij gaf het in gebruik aan Simon Adolfsz, een kleermaker, die hier een nieuw huis bouwde.

Het bleken van wasgoed achter het huis in 1620 door Adriaen van de Venne (coll. British Museum)

daan van de strijd van de Geuzenvloot tegen de Spanjaarden om Leiden te kunnen ontzetten (Konert). Bij de schermutselingen werd onder andere 1/3 van de huizen in de bebouwde kom, de Dorpsstraat, verwoest. Daar was het huis van Lenert Jaspersz ook bij. Een Gouwenaar, Jan Jansz Vlasman, had een hypotheek op het huis. Toen Lenert niet meer aan zijn verplichtingen kon voldoen, kocht schuldeiser Vlasman een 'verbrant, ongebruikt ende desolaet erff' uit de boedel².

Rond dezelfde tijd investeerde hij

In 1586 scheidde Adriaen het erf af van zijn eigen perceel en verkocht het aan Konijra Michiels, de weduwe van de kleermaker⁴. De breedte van erf 113 werd bepaald op drie roevoeten, ca. 11 meter uit de gevel van de buurman. Achter de huizen stond een gezamenlijke heg en daarachter, aan de Buurvaart, was een bleekveld dat aansloot op het bleekveld van 111. Ze zouden dat samen gebruiken maar de koopster moest wel eerst alle bomen naast en aan het einde van de bleek omhakken tot op maai-

De bouwvallen van de woninkjes Dorpsstraat 115-117 rond 1980 (foto Cor van Wieringen)

veldhoogte. Nieuwe loten moest ze onderhouden zodat ze niet groter zouden worden dan de bomen van de buurman zodat de zon goed op het bleekveld kon schijnen. Ze legden ook vast dat er bij onenigheid een schutting op de erf grens mocht worden geplaatst van 'glingtinge rachters', houten rechte palen, en dat daar geen groen in mocht groeien. Op het allerlaatst is aan de akte toegevoegd dat ook de verkoper de bleek boomvrij moest houden. Konijra bewoonde het huis met haar kinderen en haar tweede man, Karel Fransz Huijsser, ook een kleermaker. Na haar overlijden omstreeks 1610 bleef Karel in het huis wonen; het werd toen omschreven als een huis, erf, schuur en plantage⁵.

In goeden doen

Karels erfgenamen verkopen het huis in 1637 aan Cornelis Hendriksz Brouhoven, die het huis ook bewoont⁶. Enkele jaren later wordt Job Cornelisz Berckel, die hier een bakkerij heeft, eigenaar. Als Job in 1665 naar Delft vertrekt, verkoopt hij het pand aan Dingenaer Pietersz de Grauw, ook een bakker, die hier vermoedelijk ook zelf woonde. Wat opvalt is dat het huis bij de verkoop voor zes jaar verhuurd is aan Pieter Dingenaers de Grauw, een zoon van Dingenaer? Ook wordt maar weer eens bepaald dat de poort tussen 113 en 111 op dezelfde breedte moet blijven maar dat de burens wel 'haer drop te dier plaetse [mogen] betimmeren', oftewel

Opgegraven kelder met een plint van hergebruikte wandtegeltjes

mogen bouwen op het deel van hun erf waar ze de waterlozing van verzorgden. Dingenaer vertrok in 1709 uit Zegwaart⁷ en verkocht het huis aan Jacobus van Oosterveen.⁸ Die verhuurde het pand vanaf 1712 aan Simon van Leeuwen, die het zelf kocht in 1715⁹.

Simon van Leeuwen was boterkoper in compagnie, waarschijnlijk samen met Pieter Kool, de enige andere boterkoper in Zegwaart. Pieter hield er ook nog een handel in biezen matten op na.¹⁰ Hij verkeerde in gegoede kringen: toen hij zijn testament maakte in 1739

waren de plaatselijke predikant en de rentenier Melchior van Goens getuigen. In 1711 trouwde hij met Magteldje Leenderts Hartevelde uit Bleiswijk en na haar overlijden 12 jaar later met Maartje Willems Kraan uit Hazerswoude. Simon van Leeuwen zou negen keer vader worden maar slechts twee kinderen overleefden hem. In 1756, drie jaar na zijn overlijden, verkochten zijn kinderen het huis aan Maarten van der Vree en Cornelis van der Wal¹¹. Er was toen sprake van een huis, een apart kookhuis om eten te bereiden, een schuur, loods en erf en een tuintje.

Beslaglegging in 1821

Maarten van der Vree ging er wonen met zijn vrouw Willemetje van der Smet. Zij kwamen uit Hillegersberg en hadden geen kinderen. Na hun overlijden (in 1782 resp. 1789) kwam het huis via Maaïke van der Meulen, weduwe van Willem van der Wal, in handen van landbouwer Job van Smeerdijk. Wie het huis daarna bewoonden is grotendeels onbekend. De eigenaren verhuurden het geheel of in gedeelten en woonden zelf in hun boerderij aan de Dorpsstraat (tegenwoordig ter hoogte van nr. 99). In 1821 kon de weduwe Van Smeerdijk haar hypotheek niet aflossen en werd beslag gelegd op haar land, boerderij en het huis Dorpsstraat 113¹². Dat laatste werd toen bewoond door de arbeidersgezinnen van Lambertus Alderink, Jan Groenheijde en Pieter Poot. De deurwaarder omschreef het als volgt: de gevel van het huis heeft links en rechts van de deur een

raam met luiken, de bovenverdieping heeft ook 2 ramen met luiken. De deur geeft toegang tot het voorhuis, met rechts een zijkamer met een bedstede. Via de gang kom je links in een kamer met een haard, bedstee en een raam in de poort naast het huis. Voorin de gang bevindt zich de kelder en achterin een trap naar twee zolders over het hele gebouw met ramen in de voor- en achtergevel. Door de poort naast het huis kom je in een achterkamer met twee ramen in de poort, ook voorzien van een haard en bedstee. Daarnaast is een kleinere kamer met één raam in de poort. Verderop in de poort staat nog een achterhuisje (het kookhuis van 1756?) met haard en vier ramen met zicht op de werf achter het huis. Dit huisje heeft een vliering. Alle kamers en de gang zijn geplaveid met rode tegels, behalve de kamer aan de gang, die een houten vloer heeft. Marktschipper Michiel Busing

hielp de weduwe uit de nood en kocht nr. 113 in 1822¹³. Via zijn dochter Geertje werd de familie Lammens in 1844 eigenaar. In de eerste helft van de 19e eeuw is het pand onder andere bewoond door arbeiders, winkeliers, een timmerman, een kroeghouder en zelfs een dame met een kinderschooltje. Een kleermaker en een klompenmaker sluiten de rij – en dan te bedenken dat de gezinnen elk maar één of twee kamers tot hun beschikking hadden. In de jaren (1850) was het pand bewoond door de wildjager Albert van Dijk en zijn huishoudster Margaretha Maria Muilwijk, tenminste, zo stond zij officieel ingeschreven. Ze zouden nooit trouwen maar haar zoon Aalbert Muilwijk die hier in 1856 werd geboren was zeer waarschijnlijk een zoon van Van Dijk. Margaretha had al eerder kinderen zonder officiële vader gekregen, die ook bij het gezin woonden.

De winkel van Kuijvenhoven op nr. 113 in 1972 (Stadsarchief Zoetermeer)

De laatste eeuw

In 1892 kwamen de houtdraaier Cornelis van Klaveren en zijn vrouw Maria Hardijzer vanuit Waddinxveen in Dorpsstraat 113 wonen en in 1895 kochten ze het huis voor hun uitdijende gezin van graanhandelaar P.M. Lammens¹⁴. Rond

Hendrica Sara de Wilde-Couvee (1836-1930), 'baker De Wilde' voor haar huis (nr. 115) in de poort

die tijd moet het huis grotendeels zijn vernieuwd. In ieder geval kreeg de voorgevel een ander aanzien en werden achter het huis schuren bijgebouwd. De zijgevels bleven op dezelfde plaats, of ze vernieuwd zijn, is onzeker. Het hoofdgebouw bestond uit drie woninkjes, waarvan die aan de Dorpsstraat ook een winkelfunctie had. De andere twee hadden hun ingang in de poort, de latere Krokettenteeg. Die poort liep evenals tegenwoordig door tot aan de Buurvaart en was voor de helft eigendom van de bezitter van het buurpand op nr. 121. Halverwege de poort bestond de erfscheiding uit een slootje. De burens hadden daar in 1898 nog een secreteet staan¹⁵, dat de komende halve eeuw nog dienst zou doen. In 1935 kreeg het gebouw officieel drie huisnummers: 113-115-117. In de jaren vóór de Tweede Wereldoorlog woonde op 113 het gezin van de houtdraaier Van Klaveren

(113), later groentenboer Jaap van Buijtene. Op 115 woonde de schilder Simon de Wilde en later zijn dochter die getrouwd was met stratenmaker Frans Wiggers. Achteraan op 117 woonde slachter Jan Westgeest die later de noodslachterij aan de Voorweg zou oprichten. In 1919 kwam daar de Belgische kleermaker Arnold Broeders vanuit Luik wonen. Hij trouwde met de Zegwaartse Anna Opdam.

De weduwe Van Klaveren, die na het overlijden van haar man in 1927 was verhuisd, verkocht het pand omstreeks 1936 aan slager Jacobus van Aalst, die het voorste gedeelte in 1958 geheel tot winkelruimte liet verbouwen. De andere huisjes (115 en 117) waren toen nog net bewoonbaar maar niet al te best meer. Aan de straatzijde was in de jaren '70-80 de zaak van Kuyvenhoven gevestigd, 'bijzonder in bedden, dekens en gordijnen'. Het huis was toen al niet meer bewoond. Later zouden de zussen Van Oosterom hier nog hun winkel in tweedehands goederen JaTiJa hebben. In 1992 is het terrein achter nr. 113 vrij gemaakt van bebouwing en in 2004 is het gebouw zelf gesloopt en vervangen door nieuwbouw.

Met dank aan Henk Windmeijer voor het beschikbaar stellen van zijn gegevens over de eigenaren.

De afgebeelde vonden zijn opgegraven door de AWZ en bevinden zich in het Provinciaal Bodemdepot Zuid-Holland

Noten

1. Johannes van der Beke, Kroniek van Utrecht en Holland; Rijks Geschiedkundige Publicatiën, grote serie 143, 1973
2. Stadsarchief Zoetermeer (SAZ), Archief Plaatselijk Bestuur Zegwaart (PB Zw) 299
3. SAZ, rechterlijk Archief Zegwaart

Dorpsstraat 113 rond 1940

- (RA Zw) 38 f. 2v-3
4. SAZ, RA Zw 45 f. 62v
5. SAZ, RA Zw 39 f. 204-205
6. SAZ, RA Zw 50 f. 172v
7. PB Zw 98 jaar 1709
8. PB Zw 360 f. 145
9. PB Zw 360 f. 197
10. PB Zw 460
11. RA Zw 62 f. 139
12. Nationaal Archief, Archief rechtbank van eerste aanleg Den Haag 93
13. SAZ, Notarissen jaar 1822 akte 90
14. SAZ, Notarissen jaar 1895 akte 1472
15. SAZ, Notarissen 1898 akte 1936

Bronnen en literatuur

Provinciaal Bodemdepot Zuid-Holland, Opgravingsverslagen en documentatie van de Archeologische Werkgroep Zoetermeer (project AWZ 114)
Stadsarchief Zoetermeer, Archief Kadaster 1832-1970; Bevolkingsregister; (zie verder de noten)
D.E.H. Boer, Op weg naar volwassenheid in: Cordfunke, E.H.P. e.a. (red.), De Hollandse stad in de dertiende eeuw, Muiderberg 1988

Steunt u ons?

Steeds meer mensen besluiten (een deel van) hun nalatenschap te schenken aan een goed doel. Door het Historisch Genootschap Oud Soetermeer (HGOS) tot legataris of erfgenaam te benoemen, zorgt u ervoor dat ons werk in de toekomst door kan blijven gaan. Er zijn twee manieren om na te laten.

Legaat

U geeft in uw testament een legaat, dat is een vast bedrag in geld. Een voorbeeld van de formulering hierbij is: 'Ik legateer, vrij van rechten en kosten, af te geven binnen een maand na mijn overlijden, zonder bij rekening van rente, aan het HGOS een som in contanten van € ...'

Erfgenaam

U kunt een goed doel, zoals het HGOS, in uw testament ook tot (mede-)erfgenaam benoemen. Dit wordt een erfstelling genoemd. De erfgenamen krijgen hun deel van de erfenis als alle rechten van anderen van de nalatenschap zijn afgetrokken. Een verschil tussen de positie van legataris en erfgenaam is, dat een erfgenaam alle rechten en plichten van de overledene overneemt.

Belastingvoordeel

Wanneer u geld nalaat aan het HGOS gaat dat volledig naar het goede doel. Wij hoeven als Algemeen Nut Beogende Instelling namelijk geen erfbelasting te betalen.

Onze gegevens:

Officiële naam: Historisch Genootschap Oud Soetermeer

RSIN nummer: 8165.62.702

Banknummer: NL21 ABNA 0421 2550 80

Voor meer informatie: info@oudsoetermeer.nl of www.belastingdienst.nl.

Nieuw boek over de liquidatie van Zwarte Han

Oudere Zoetermeesters beginnen zachter te praten als het over Zwarte Han gaat, alsof op het noemen van zijn naam nog altijd een taboe rust. Han, niet zijn echte naam, maakte zich schuldig aan verraad van het Zoetermeerse verzet en moest dat met de dood bekopen.

Auteur Reinold Vugs raakte jaren geleden al gefascineerd door deze oorlogsgeschiedenis. Hij reconstrueert de gebeurtenissen en lokaliseert de plek waar Han is neergeschoten. Tijdens zijn onderzoek naar Han kwam Vugs nog een tweede liquidatie door het Zoetermeerse verzet op het spoor. Een jachtopziener uit Nootdorp werd geëxecuteerd bij de Plas van Wiegel, op de rand van Zoetermeer en Nootdorp.

In 'Zwarte Han' wordt het verraad van Han beschreven, gevolgd door het onderduiken van het verzet in een jachthuis in Zevenhuizen, de liquidaties van Han en de jachtopziener, het vuurgevecht bij het jachthuis en uiteindelijk de overval op 5 mei van Duitse soldaten op de kazerne van de Binnenlandse Strijdkrachten. Dit alles liet littekens achter in de Zoetermeerse gemeenschap.

'Zwarte Han' telt 118 pagina's, meer dan 40 foto's en is voor 15 euro te koop bij HGOS en Boekhandel De Kler.

Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

F.C.G. Bolleboom, Zoetermeer

M.G. Bos, Zoetermeer

J.F. Brouwer-Weemhoff, Zoetermeer

H.F. Ceulemans, Zoetermeer

A.N.J. Leegwater, Zoetermeer

C.C. van Manen-Nooteboom, Zoetermeer

J. den Heijer, Zoetermeer

T. van Holsteijn, Zoetermeer

E.C. van den Hurk, Rotterdam

L. Janssen, Zoetermeer

M.J. Meurs-Troch, Zoetermeer

Y. Milan-van der Burg, Zoetermeer

A. van Stuijvenberg-Noordam, Zoetermeer

A.M. van der Tas, Amsterdam

Aanmelden als lid kan via www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres, geboortedatum, m/v, email-adres en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Graag houden wij u via email op de hoogte van nieuws betreffende Oud Soetermeer, bijvoorbeeld in de vorm van aankondigingen en de NieuwsFlits. U kunt uw email-adres doorgeven (indien nog niet eerder gedaan) aan ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, met vermelding van uw naam en adres.

Zomaar een straat: Fellinistroom

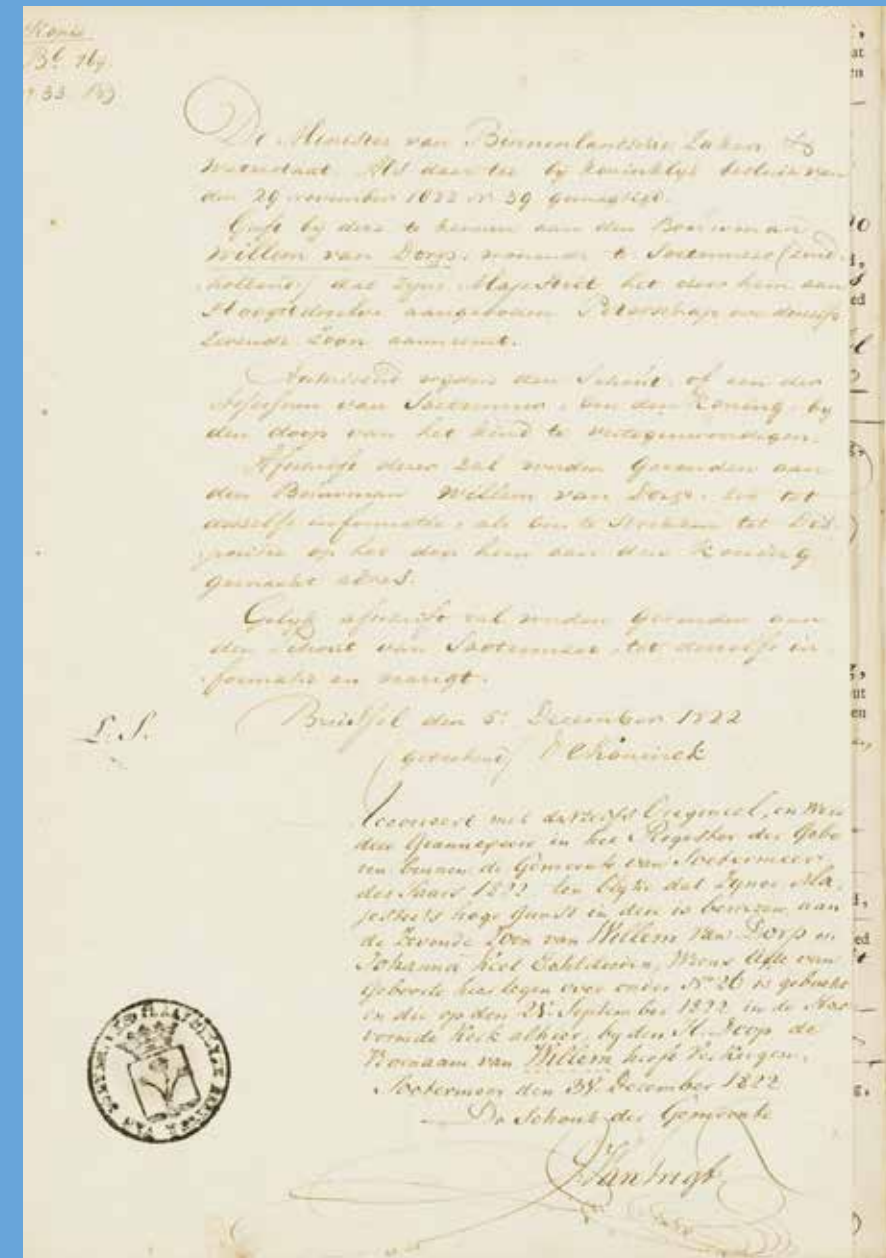
In De Leyens zijn in de (film)strokenbuurt regisseurs geëerd. In 1977 werd de Italiaan Federico Fellini vernoemd. Eén van zijn beroemdste films is La Dolce Vita uit 1960. De kunstedacteur van de Haagsche Courant, Piet Ruivenkamp, stuurde hem een brief met het heugelijke nieuws. Fellini was zeer vereerd dat hij bij leven werd vernoemd; een straatnaam is in het algemeen voor overledenen weggelegd met héél soms een uitzondering. Hij schreef een dankbrief terug en zei spoedig te komen kijken naar de straat. Hij suggereerde feestverlichting, netheid en 'bellissime donne', prachtige vrouwen, die de straat dag en nacht zouden moeten bevolken. Waarschijnlijk is hij nooit in Zoetermeer geweest.

Wist je dat....

.....een zevende zoon vroeger naar de koning werd vernoemd?
Hans van den Broek zocht dit in 1999 uit voor de Heemkundekring Gemert.

Al in de klassieke oudheid was zeven het getal der volmaaktheid. In Frankrijk, België en Zuid-Nederland werden zevende zonen vaak Louis genoemd, naar de heiligverklaarde koning aan wie genezende krachten werden toegekend. Een wet van Napoleon uit 1805 voorzag in gratis onderwijs voor één van zeven zonen in een gezin. In protestants Noord-Nederland kregen zevende zonen vaak de naam van de koning. Uit Zoetermeer is één geval bekend: De zevende zoon van Willem van Dorp en Jannetje Keet kreeg in 1822 de naam Willem. Koning Willem I trad bij de doop van het jongetje als peetvader op.

AANWINST:

Van mr. H. van der Kooy ontvingen we persoonlijke papieren van Pieter Klos (1853-1932). Deze veedrijver is de stamvader van de familie Klos in Zoetermeer.

't Kaashuys
vers vriendelijk vakkundig

Voor iedere gelegenheid een heerlijke kaas, wijn of notenmix

kaas

noten

wijn

olijven

't Kaashuys Zoetermeer
Dorpsstraat 103
079-3167616

't Kaashuys Reeuwijk
Miereakker 8
0182-300797

Van Veen
Schoenen

Dorpsstraat 83 2712 AE Zoetermeer
Telefoon (079) 316 31 56
WWW.vanveenschoenen.nl
vanveenschoenen@gmail.com

Woning (ver)kopen?

Verlaan Makelaardij

Vlamingstraat 5
2712 BZ Zoetermeer

Telefoon: 079 3620555
info@verlaanmakelaardij.nl
www.verlaanmakelaardij.nl

verkoop | aankoop | taxaties | verhuur
hypotheken | verzekeringen

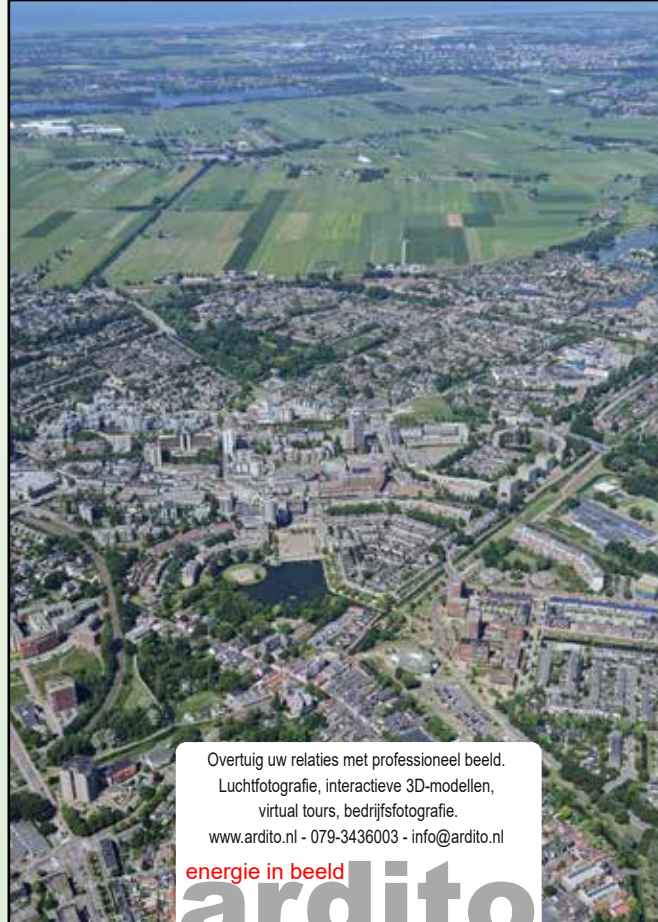
MONDIAL MOVERS
Verhuisbedrijf Henneken

Professionele verhuizers... van huis uit.

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale en internationale verhuizingen
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archiefopslag
- Verhuishwinkel

Zernikestraat 22 | 2721 KW Zoetermeer | The Netherlands | 079-36 11 368 | info@henneken.nl
www.henneken.nl

Overtuig uw relaties met professioneel beeld.
Luchtfotografie, interactieve 3D-modellen,
virtual tours, bedrijfsfotografie.
www.ardito.nl - 079-3436003 - info@ardito.nl

ardito
energie in beeld

Laat uw oude films digitaliseren door FOTO LINTHOUT!

Wij zetten al uw films, banden, dia's... ...over op één handige USB-stick!

Maar u kunt natuurlijk ook bij ons terecht voor:

- * Foto- en video-apparatuur
- * Pasfoto's zonder afspraak
- * Foto's afdrucken direct klaar
- * Fotoshoots en Trouwreportages!

FOTO LINTHOUT
al sinds 1952 dé vakfotograaf!

Dorpsstraat 68
2712 AM
Zoetermeer

tel. 079 316 3084
www.fotolinhout.nl
info@fotolinhout.nl

Bouwtekening van de voorgevel, 1923
(Stadsarchief Zoetermeer)

Al eeuwenlang vormt de Dorpsstraat het hart van het tweelingdorp Zoetermeer-Zegwaart. Al in de zestiende eeuw was deze weg verhard en maakte zij deel uit van de route tussen Den Haag en Gouda. Geleidelijk aan is de straat gegroeid. De meeste gebouwen dateren uit de negentiende en twintigste eeuw. Maar het scheelde niet veel of vrijwel alle bebouwing langs de Dorpsstraat was gesloopt, met uitzondering van de Nicolaaskerk en de Oude Kerk, om met nieuwbouw deel uit te maken van het nieuwe Zoetermeerse centrum. Dat plan is uiteindelijk niet uitgevoerd. Daardoor heeft de Dorpsstraat vandaag de dag zijn karakter als historisch centrum kunnen behouden. Dorpsstraat 63 – 67 is daarbinnen een bijzonder gebouwencomplex.

De bakkerij van Piet Jongerius in 1910

Het complex ligt direct naast de Oude Kerk en kent een lange geschiedenis. Tussen 1818 en 1820 was het in het bezit van de banket- en koekbakker Bernardus Schenau¹. In de decennia daarna wisselde het meerdere malen van eigenaar maar het bleef een bakkerij. In 1896 vestigde Isaac Heemskerk zich hier als bakker van brood, beschuit en koek. In 1899 trouwde zijn dochter Maria met Pieter Jongerius, die in 1902 het pand en de bakkerij overnam. Hij zal niet de enige bakker in de Dorpsstraat zijn geweest: in 1935 telde de Dorpsstraat maar liefst zeven bakkers, een aantal dat rond 1950 was teruggelopen tot vijf². De straat vormde het hart van het dorp en was toen dé winkelstraat van Zoetermeer, met vooral zaken die voorzagen in de eerste levensbehoeften.

In 1913 diende Jongerius een aanvraag in voor de verbouwing van zijn bakkerij en woonhuis. Het bakkerijgedeelte werd gereorganiseerd en aanzienlijk uitgebreid. Er kwam een dubbele heteluchtoven³ en een aparte meelkamer en rijkskast. De ovens werden gestookt op kolen. In de jaren '60 zijn de bakkerijen in de Dorpsstraat aangesloten op aardgas⁴.

In 1923 werd opnieuw verbouwd⁵. Het woonhuis en de winkel werden deels vernieuwd en voorzien van nieuwe zijgevels en een nieuwe voorgevel.

Het complex bestond uit een bakkerij, een bakkerswinkel en drie woningen en vormde een samenhangend geheel. Geheel links ligt de poort naar de achter gelegen bakkerij. Daarnaast het woongedeelte en de bakkerswinkel met etalage. Rechts daarvan een trapje met de entree naar de bovenwoning. Uiterst rechts het derde woonhuis.

Amsterdamse School

Door de vormgeving, de breedte en de detaillering van de voorgevel is het een opvallend en karakteristiek gebouw in de Dorpsstraat. Het ontwerp is sterk beïnvloed door de Amsterdamse school. De horizontale lijn overheerst, metselwerk met ronde vormen, siermetselwerk en erkers. De voorgevel is uitgevoerd in oranje-rood metselwerk. Het rechterdeel is in de jaren 70 voorzien van een glazen winkelpui maar rond 2000 zorgvuldig hersteld. De gevels zijn uitgevoerd in kruisverband,

ook wel bekend als Hollands verband. Dit metselverband kenmerkt zich door een afwisseling van koppenlagen en strekkenlagen. De koppenlagen liggen daarbij recht boven elkaar, terwijl de strekkenlagen telkens een halve steen verspringen ten opzichte van de onderliggende laag. Uitspringende sierranden benadrukken het horizontale karakter van de gevel.

Staand metselwerk in Vlaams verband

In het midden heeft het complex een puntdak waarvan de nok loodrecht op de straat is geplaatst. De nok is, afwijkend van de rest van de gevel, gevuld met staand metselwerk in Vlaams verband waarbij een strek en kop elkaar steeds afwisselen. De gevel wordt geaccentueerd door een driehoekige erker die rust op trapsgewijs uitkragende bakstenen. De daaronder gelegen etalage op de begane grond volgt dezelfde driehoekige vorm en wordt aan weerszijden geflankeerd door ronde muurvlakken, een kenmerkend element van de Amsterdamse School. Op deze ronde muurvlakken ligt een betonnen latei die de bovenliggende gevel ondersteunt en zichtbaar is gelaten. Dit vormt een atypisch detail binnen de Amsterdamse School, waar constructieve elementen doorgaans juist aan het oog worden onttrokken. Maar in dit geval is de latei verborgen achter de markies.

Aan weerszijden van het middendeel bevinden zich panden met platte daken, afgewerkt met een boei-boord. Het metselwerk daaronder is voorzien van siermotieven in tandvorm, waardoor het tussenliggende vlak de indruk wekt van een doorlopende band, een zogenoemde fries. Opvallend zijn ook de raamdorpels: de uitkragende bakstenen onder de kozijnen zijn hier uitgevoerd in een dubbele laag, wat als een bijzonder detail kan worden beschouwd.

Van Tilburg uit Nootdorp

De verbouwing werd uitgevoerd naar een ontwerp van Jan (J.F.P.) van Tilburg. Hoewel hij zichzelf niet als architect bestempelde, vervulde hij die rol in de praktijk wel degelijk⁶. In Nootdorp ontwierp hij onder meer het gemeentehuis, diverse winkels en woonhuizen. Ook in Zoetermeer was hij actief. Voorbeelden van zijn werk zijn onder andere de voormalige pastorie van de Hervormde gemeente (Dorpsstraat 10), het voormalige post- en telegraafkantoor (Dorpsstraat 50) en diverse woonhuizen (o.a. Stationsstraat 62 en 64 en Molendaan 42, 44, 46, 48).

Hij was de zoon van Cornelis van Tilburg. Deze vestigde zich in 1870 als meester metselaar in Nootdorp. Van dorpsmetselaar werd hij aannemer en na ruim 40 jaar

Dorpsstraat 63-67 (foto Paul Schoenmakers)

droeg hij zijn bedrijf over aan zijn zonen. Jan (J.F.P.) deed de timmerzaak, Piet (P.A.W.) de metselfirma. Beide broers werkten veelvuldig samen onder de naam Gebr. van Tilburg. Jan nam vooral het tekenwerk op zich.

Schaalvergroting, veranderende consumptiepatronen en de opkomst van supermarkten zorgden ervoor dat de ambachtelijke bakkers verdwenen. Ook het pand naast de Oude Kerk kreeg andere functies. Tegenwoordig zijn er een opticien en een kapper gevestigd. Het is sinds 2004 een gemeentelijk monument.

Siarmetselwerk in Hollands kruisverband

Noten

1. Bordewijk, R. e.a., De geschiedenis op straat, HGOS 2001
2. Overzicht van ambachten en winkels in de Dorpsstraat, collectie HGOS
3. Stadsarchief Zoetermeer (SAZ), archief Gemeentebestuur Zegwaart, aanvraag hinderwet 15 maart 1913
4. Wolfson, H.W., Bakken voor je brood, Museum 't Oude Huis 1991
5. SAZ, archief Gemeentebestuur Zegwaart, aanvraag bouwvergunning 15 juni 1923
6. Tilburg, A. van, Van Tilburg in Nootdorp, tekenen en bouwen 1870-1980, Nootdorpse Historiën 2015

Gerrit van Doornen (1931 - 2026)

Op 1 januari van dit jaar overleed Gerrit van Doornen. Gerrit heeft -letterlijk- onuitwisbare sporen achtergelaten in de vorm van de talloze films die hij heeft gemaakt. Zo'n 40 jaar geleden richtte hij de Filmwerkgroep van het HGOS op.

Als voorzitter organiseerde hij het filmarchief, met daarin tientallen films (inmiddels ruim 200!). Bovendien voegde hij nieuwe -veelal zelfgemaakte- films toe. In de aftitelingen gaan alle credits dan ook vaak naar hem. Hij was ook vele jaren bestuurslid van de vereniging. Zijn levensmotto was: Ik heb een steen verlegd... Hij was een kei, die zal voortleven in zijn films over Zoetermeer.

Leden werven leden!

HGOS bestaat al meer dan 75 jaar en is DE instelling voor informatie over de grotere en kleinere geschiedenis van Zoetermeer. Monumenten, boeken, stambomen, tentoonstellingen, een tijdschrift, een gezellig verenigingsgebouw en niet te vergeten drie websites. Je kunt het zo gek niet bedenken of we zijn ermee bezig! Dankzij onze ruim 1000 leden kunnen we dit werk blijven doen. Met méér leden maken we HGOS nog stabiel. U draagt de vereniging toch ook een warm hart toe?

In dit blad zit een folder over de voordelen van het lidmaatschap met dit jaar extra: een taartbon van **Bakker Jongerius** voor alle nieuwe leden. Trekt u de buurman, uw zus of zoon over de streep? Een lidmaatschap is ook een leuk verjaardagscadeau (informeer bij info@oudsoetermeer.nl naar de mogelijkheden).

Helpt u mee, dan maken we
HGOS sterker!

Historisch Genootschap Oud Soetermeer

Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer
079 319 06 83
info@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie en bezorging:
Dick de Kler 06 1988 3301
ledenadministratie@oudsoetermeer.nl

Dagelijks bestuur

Jan de Ruiter 06 2126 5975
voorzitter@oudsoetermeer.nl
Bert van Eken 06 5434 6224
secretariaat@oudsoetermeer.nl
Peter Bazen 06 3955 4442
penningmeester@oudsoetermeer.nl

Werkgroepen en commissies

Werkgroep Collectie:
collectie@oudsoetermeer.nl
Commissie Historisch Erfgoed:
che@oudsoetermeer.nl
Genealogische Werkgroep:
gwz@oudsoetermeer.nl
Leesgroep Lastige Letters:
paleografie@oudsoetermeer.nl
Filmwerkgroep:
wbbg@oudsoetermeer.nl

Bankrekeningnummer

NL 68 ABNA 06 13 09 20 07

Belangrijk, belangrijk

Eric Brunings

Mijn vader was een heel belangrijk man, althans dat vonden wij, zijn kinderen. Hij was werkzaam op het ministerie van Buitenlandse Zaken en moest regelmatig met de minister mee op reis. Later werd hij ambassadeur. Kortom, een belangrijk man vonden wij. Nu vindt ieder kind zijn vader belangrijk, tenminste als het goed is. Als hij thuiskwam vroegen wij: "Weer belangrijk, belangrijk geweest vandaag?" In de meeste gevallen speelde hij mee en beantwoordde die vraag met een volmondig ja.

Op latere leeftijd, toen hij en wij wat ouder waren, relativeerde hij zijn eigen rol met de opmerking: "Het kerkhof ligt vol met mensen die belangrijk en onmisbaar waren". Nu hij er niet meer is moet ik hem ten dele gelijk geven. De wereld draait gewoon door zonder hem, dus zo belangrijk was hij ook weer niet. Op het ministerie is hij inmiddels vergeten en het aantal mensen dat hem echt mist en hem niet zal vergeten neemt in de loop der jaren af. Er is geen standbeeld van hem, er is geen straat, brug of park naar hem vernoemd. En zelfs in dat geval kan je vraagtekens zetten of de mensen die die eer wel gekregen hebben, niet ook vergeten worden. Hier in Zoetermeer zijn er natuurlijk velen op die wijze geëerd. Neem het terrein rond de Markt, de oude Dobbeplass, dat omgedoopt is tot het Burgemeester Aptroot park. Een eer die Charley Aptroot terecht ten deel valt. Hij was, als burgemeester, immers belangrijk voor de ontwikkeling van onze stad. Voorlopig zal hij niet in de vergetelheid raken. Of neem Ernst Casimir. Ook hij heeft een straat naar hem vernoemd gekregen. Maar wie was hij eigenlijk? Ik denk dat maar weinig Zoetermeesters weten hoe belangrijk hij is geweest in de strijd tegen Spanje. Vergeleken met Willem van Oranje, onze vader des vaderlands, speelde Ernst maar een bescheiden rol. De rol van Willem was natuurlijk echt belangrijk en zal niet vergeten worden. Willem van Oranje kreeg een museum, standbeelden, straten en nog meer. En sinds kort zelfs een musical. Ik bezocht die musical onlangs met mijn vrouw en twee van mijn kinderen. Toen mijn zoon de dag daarop op school vertelde dat hij genoten had van de musical over Willem van Oranje, vroeg een klasgenoot: "Willem wie?" Hoe zo belangrijk?

Bouwplan | Maatwerk | Vakmanschap

De Duitse jaren van Dirk de Jong

Ronald Grootveld

Vorig jaar kreeg HGOS de beschikking over brieven die Dirk de Jong in de Tweede Wereldoorlog uit Danzig naar zijn ouders in Zoetermeer stuurde. Hij was daar te werk gesteld in een werkplaats van de Duitse spoorwegen. De toon in de (vaak gecensureerde) brieven is onverminderd geruststellend en soms zelfs opgewekt. Maar was dat wel zo? Volgens zijn dochter had Dirk een trauma opgelopen van zijn verblijf in Danzig en kon hij de rest van zijn leven nauwelijks over praten.

Dirk de Jong (1919-1987) kwam in 1933 met zijn ouders en drie zussen naar Zoetermeer waar zij aan de Stationsstraat 7 gingen wonen. Een vierde zus bleef in Boskoop, waar ze vandaan kwamen. Vader De Jong (ook Dirk) ging werken bij carrosseriebedrijf Lamboo en richtte in 1937 in samenwerking met diens buurman Antonie de Haan een smederij op aan de Dorpsstraat 107a. Smederij HAJO legde zich toe op loodgieterswerk en reparaties aan kachels. Eerder was daar Wim van der Velden, een Bleiswijkse motor- en rijwielhandelaar gevestigd. De jonge Dirk ging na de lagere school naar de ambachtsschool in Gouda en moest in 1939 in militaire dienst. In de kazerne in Den Haag maakte hij in mei 1940 de slag om de residentie mee waarmee de Tweede Wereldoorlog ook Nederland bereikte. Kort daarna werd het Nederlandse leger naar huis gestuurd. Dirk ging werken bij smederij Van Driel aan Den Hoorn, waar hij het vak onder de knie kreeg.

De Duitse bezetters vorderden vanaf het voorjaar 1942 personeel in Nederland om de opengevallen arbeidsplaatsen in de Duitse industrie te bezetten. De Duitsers zelf werden immers ingezet in het leger. Via een landelijk netwerk van arbeidsbureaus werden arbeidskrachten geworven maar bedrijven moesten ook al snel de onmisbaarheid van hun personeel aantonen. Na eerdere acties waarbij ruim 100.000 Nederlanders geronseld werden om voor de Duitse industrie te gaan werken, startte op 15 januari 1943 de Stahl und Eisen Aktion, met als doel 22.000 metaalarbeiders naar Duitsland te krijgen. Als gevolg van deze actie heeft zeer waarschijnlijk ook Dirk de Jong uit Zoetermeer zich gedwongen aangemeld. Hij zag nog wel kans om op 23 maart 1943 met Aagje Keijzer te trouwen. De oproep om naar Duitsland te gaan had hij toen waarschijnlijk al in zijn zak en Van Driel, die ook eigen zoons had, kon hem niet onmisbaar verklaren.

Moest hij gaan? Volgens historica Renske Krimp die voormalige dwangarbeiders interviewde (De Volkskrant 7-4-2024) was het niet zo zwart-wit: 'Voor de meeste tewerkgestelden was er geen keuzevrijheid. Het is goed te weten dat al voor de oorlog uitbrak, en in het eerste jaar van de bezetting, de Nederlandse overheid werkloze mannen onder druk zette om in Duitsland te gaan werken. Daar was wel werk genoeg. Na de bevrijding is er geen oog geweest voor het belang van

de Nederlandse overheid voor de arbeidsinzet in Duitsland – het scheelde veel geld aan werkloosheidsuitkeringen. Naarmate de oorlog langer duurde (...) werden repercussies in het vooruitzicht gesteld voor wie geen gehoor gaf aan de oproep van de Duitse bezetter voor de arbeidsinzet. Jonge mannen werd voorgehouden dat als zij niet zouden gaan, ze zwaar bestraft zouden worden en hun vaders in hun plaats moesten gaan.'

Dirk de Jong, 24 jaar oud en waarschijnlijk Holland nooit uit geweest, kwam op 30 april 1943 na een treinreis in Danzig aan. Op 3 mei schrijft hij onder andere: 'We hebben dag en nacht doorgereden. Ik was knap beïrd van die volle treinen en het ontzettend schudden, 't zijn lang geen Hollandsche treinen hoor, allemaal op stoom. Ik ben hier van het arbeidsbureau af naar een groote fabriek gestuurd. Het is Locomotiefenfabriek (reparatie). Een rijksbaan heb ik nu, morgen moet ik beginnen. We liggen net als in dienst in een houten loods met 2 hoog kribben dus niets vreemds. Er zijn nog 3 Hollandsche jongen op de kamer, en nog 2 in een andere loods. Ik heb direct een eetenskaart kunnen kopen en daar zitten 7 bonnen op voor elke dag van de week 1 en daar kunnen we 12.30 uur een schaal soep op halen en een stuk brood met stukje boter en een stukje worst of een lik jam. Daar moet je dan 's middags, 's avonds en 's morgens van doen, dan om 12.30 verschalen. De jongens hier scharrelen er van alles bij, ik zal ook wel zien. De erwten en bruine boonen zullen wel van pas koomen, als ik honger krijg schrijf ik nog wel om wat over te sturen, dat kan volgens de jongens best. Hun krijgen zoo nu en dan ook een pakket. Het moet nogal stevig in elkaar zitten of een sterke doos, zeggen ze. Bijv. een margarinedoos maar geen jam of stroop of glaswerk, dat gaat kapot. Het loon schijnt hier per maand betaald te worden, ik heb aan eten en geld voorloopig geen gebrek, want 1 van uw broodjes is nog heel, het andere heeft Aag aan boterhammen gesneden en in pakjes gepakt, dat heb ik nog niet eens heelemaal op en nu heb ik als 3 Duitse stukken brood.' Hij was al wezen wandelen naar het nabij gelegen bos en strand. Zijn onderkomen was Lager Seeblick aan de Wichertstrasse in Danzig. Een fraaie naam voor vermoedelijk een eenvoudig barakkencomplex. Hij werd tewerkgesteld bij de RAW, de Reichsbahn Ausbesserungswerke, een enorme centrale werkplaats van de Duitse spoorwegen.

Anderhalve week later schrijft hij: 'We maken hier locomotieven en wagons. Nu ben ik hier als lasser auto-geen. Ik heb het aan die fabrieksmeester overgelaten. In een flinke laschkamer zitten we met zijn 5 man de geheelen dag te lassen op een bankje met een lagen lastafel voor je en daar komen de fabrieksmensen met werk om te lassen. Ik ben 's avonds net zoo moe als 's morgens, zoo gemakkelijk. Met baazen ken ik ook goed

Europa in 1939. Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije zijn al bezet; Polen met Danzig zal volgen (De terugkeer van Midden-Europa, De Volkskrant 1994)

opschieten. De Hollanders staan gelijk met de Duitsers. Er werken hier nog honderden Russen, Polen en Fransen, daar staan ze geheel anders tegenover. Van de fabriekmoeder heb ik nog een werkpak gehad en werkschoenen, een pakje waspoeder en een stukje zeep.' Dirk schreef subtiel dat de gevangengenomen Polen en Russen en de Fransen als minderwaardig werden beschouwd. Volgens een Poolse designwebsite (www.whitemad.pl) werden in de fabriek naast locomotieven en wagons ook rompen voor torpedoboten voor de Kriegsmarine gebouwd.

Gedurende zijn gehele verblijf gingen er brieven over en weer en die kwamen meestal goed aan, hoewel in de loop der tijd steeds vaker opengemaakt, 'gepruift', op ongewenste inhoud. Ook kwam er lange tijd een stroom van pakketten per trein uit Nederland en stuurde Dirk ook af en toe blikken terug met bijvoorbeeld waspoeder dat in Nederland blijkbaar moeilijk te krijgen was. Later geeft hij nog instructies: 'U moet

Dirk de Jong als diensplichtig soldaat in de Haagse kazerne, 1940 (coll. Mw. De Jong)

pijpen aan elkaar lassen. Nu raak ik er zoo langzaam erin thuis. Er is hier veel aluminium laswerk maar daar ben ik nog niet mee bezig.' Een maand later: 'Ik heb nu geregeld geelkoperen lagers te lassen maar ben er een beetje zwaar ademhalig erdoor, de dampen slaan op je longen.' Begin september 1943 is er sprake van een nieuwe werkplaats, mooi hoog, met grote ramen. Tegenover het werk stonden ook 'ge-

woon' verdiensten. 'Ik heb gisteren mijn eerste loon ontvangen. Ik kreeg 137 Mark in handen maar ik had 2 weken eerder nog 30 Mark voorschot gehad dus bij elkaar 167 Mark. Holl. geld is 0,75 cent ongeveer. Nu krijg ik ook nog elke dag 1,5 Mark huwelijks toeslag, dat heb ik ook nog niet gehad maar dat krijg ik volgende keer, dan dubbel.' Nog geen maand later wordt het nog beter: 'Ik heb nog goed nieuws, m'n hoofdbaas heeft me beloofd dat ik weer meer gaat verdienen. Eerst had ik 70 pfennig per uur en nu krijg ik 83 per uur. Dat scheelt nogal wat. Nu zal ik wel voldoende verdienen om eens wat over te sturen.' Later blijkt dat Dirk geregeld geld overmaakt naar zijn vrouw Aagt in Nederland, waar het in dank werd ontvangen. Hij wilde wel graag een horloge of een wekker hebben, op te laat op het werk komen stond een boete.

De Reichsbahn Ausbesserungswerke in Danzig waar Dirk de Jong in de oorlog werkzaam was (www.whitemad.pl)

maar niet meer die blikken dichtsoldeeren Vader, want als ze nog eens gecontroleerd worden komen ze niet door en is misschien alles weg. Een sterk touw is wel voldoende en alles in sterke desnoods dubbele zakken want het komt er gauw door hoor, het schudt als een mirakel in die treinen.' Dirk spreekt in elke brief de hoop uit dat het de familie goed gaat. Ook komt af en toe de geit in de achtertuin ter sprake, die goed moest worden leeggemolken.

Hoewel Dirk onverminderd positief is in zijn brieven, blijkt tussen de regels door dat het geen vetpot was. Het eten was eenzijdig: soep, brood, aardappels, peulvruchten, soms uit Holland toegestuurde melk. Af en toe een beetje suiker of vet, een ei. Later kookt hij pap van havermout en tarwe. In het begin ging dat moeilijk omdat er geen houtskool voor de kachel was maar na overplaatsing naar een andere barak, waar een kookkachel stond, ging dat wel. In zijn vrije tijd laste Dirk een koekenpan en zelfs een vierpits kooktoestel voor petroleum.

Het werk in de fabriek omschrijft hij als makkelijk. Hij is zeer leergierig en krijgt dan ook in de loop der tijd ingewikkelder werk te doen. 'Ik leer ook nog groote werkstukken lassen, gehele gescheurde motoren worden er gelast. Daar kom ik nog wel niet aan maar ik zie de gehele bewerking en moet zelf helpen, dat is een groot karwij. Eerst wordt de scheur uitgehakt en dan wordt hij in een aparte kamer in een van vuursteen gemetselde bak ingemetseld, dan van houtskool een vuur er rondom gestookt en rood heet gemaakt, daarin wordt hij gelascht. Dan wordt er overheen platen gelegd en ook dichtgesmeerd, zoo laten ze hem koud worden.' In juni 1943 schrijft hij: 'Ik moet nu veel geel en rood koper lassen. Het is meestal zwaar en oplassen en

Dirk was in 1940 in dienst ingedeeld bij de paardenafdeling (coll. Mw. De Jong)

Afgezien van een boswandeling of soms zwemmen in de zee, was er geen ontspanning. Maar Dirk ging 'geregeld nu naar de kerk hier voor afleiding. Je heb er niets aan maar het lijkt nog zoo'n beetje op thuis.' Er is ook contact met andere Hollanders: 'Ik heb vanmiddag een brief van Aagt der broer gehad, Dirk [Keijzer] die is ook in Duitsland, misschien zal u het wel weten. Hij maakt het goed, ik heb hem direct ook teruggeschreven. Jo Pluimer is bij hem en nog 9 jongens van Zoetermeer. Hij werkt op een staalgietrij.' In september 1943 is er al sprake van verlof en eind oktober van dat jaar keert Dirk terug naar Nederland. Hij bleef enkele weken want de brievenstroom droogt op. Op 3 januari 1944 is hij weer in Danzig, met heimwee: 'We hebben niet veel te doen. Ik wil in mijn vrije tijd een schemerlamp gaan maken. (...) 't is alleen dat "thuis" zooveel kilometers weg is. Ik ken niet zooals in dienst in Den Haag even naar huis wippen. Anders heb ik verder een leven als een prins.'

Met zijn baas kon hij het goed vinden. Met de jaarwisseling 1943/44 bleef hij er eten en eind januari 1944 meldt hij: 'Ik krijg van mijn baas ook alle leerzame werken te maken. Nu vooral veel aluminium en hij leidt me op voor gietijzeren motoren lassen.' Zijn maat wordt baas in de fabriek, waardoor Dirk een 'mooie stap vooruit' kan zetten. Trots schrijft hij: 'Het zijn speciale lassers en dat hebben ze nu omdat ikzelf ook men best deed, van mij ook gemaakt.' Ondanks dat is hij eenzaam en 'erg benieuwd hoe het bij u thuis gaat, al bijna in een maand geen bericht, van Aagt ook niet, 't is niet zoo erg plezierig. Jullie hebben elkaar en ik zit toch met nog een paar jongens alleen te midden van vreemden.'

Begin februari 1944 worden de regels aangescherpt: er mogen minder brieven worden geschreven, briefkaarten nog wel, en het blijkt dat de pakketten lang niet allemaal ongeschonden meer aankomen. Onderweg worden ze grotendeels leeggestolen en Dirk schrijft dat ze erwten en bonen maar niet meer moeten sturen, aardappels gaat nog wel.

Schreef Dirk in 1943 nog: 'Van de oorlog is hier niks of in het geheel niet iets te hooren of te merken. We werken

hier als in vrede'; in maart 1944 lijkt dat ook nog zo. Hij krijgt dan opdracht om in Koningsberg lassen te leren en een diploma te halen. 'M'n meester wil het hebben en misschien als ik papieren heb, van het lassen, verdien ik nog meer ook, daarom zal ik er maar naartoe gaan.'

Van verlof is wel sprake maar het wordt niet meer toegelaten. In 1944 is hij niet meer thuis geweest. In de zomer van dat jaar 'heb ik bij m'n baas wezen zagen en gelijk lekker gegeten en nog zooveel meegekregen voor de heele zondag erbij met 2 eieren en een vis.'

In augustus 1944 bereikt Dirk in Danzig het bericht dat hij vader is geworden. 'Ik heb uw bericht ontvangen dat Aagt en mij een zoon geboren is en dank u voor de felicitatie. Ook heb ik uw pakket ontvangen, daar ook voor mijn hartelijke dank. Hoe vind u het Pa en Moe, de eerste zoon? En ik heb net zoo graag jongens. Ik zou nu ook zoo graag naar huis willen. Soms moet ik ik me ertoe pressen om naar U te schrijven. Dan ben ik alles haast vergeten. 't is alsof er geen thuis meer is. (...) Doet haar [Aagt] van mij de groeten want ik ken niet zoo meer schrijven als ik wil. Nu ik naar U schrijf moet zij weer even wachten. En op een briefkaart gaat zoo weinig, dat is niets gedaan. (...) Verder geen nieuws als dat alles vredig en rustig doorgaat. Een enkele keer luchtalarm maar tot nog toe geen bommen. Dat is een groot geluk. Laat Aagt een geboortebewijs sturen van de kleine jongen, die moet ik hebben voor meer loon. Jullie hebben nog niet geschreven hoe hij zal heeten, of moet ik dat zeggen? Schrijf U nog daar eens over terug.' De afstand Danzig-Zoetermeer moet wel even onoverbrugbaar hebben geleken.

De laatst bewaarde brief: 21 december 1944.

'Alles goed met mij. Ik heb nog nergens direct gebrek aan gelukkig. (...) Met oudejaarsavond hebben de Hollanders in Danzig een feestavond, daar gaan wij ook naartoe. Hier van de fabriek hebben we ook een kerst-avondje gehad. We hebben elk 2 koeken gehad en 2 kilo appels. Verder heb ik geen nieuws, alles z'n gewone gangetje. Ik zit dagelijks op m'n gemak te lassen en een sigaretje te rooken. 't Is jammer dat ik niet even naar huis ken wippen. (...) Over pakketjes hoeft u niet te denken. Ik zal me wel zien te redden totdat ik weer met verlof kom.'

De geruststellende toon van Dirk zal toch vooral bedoeld zijn om zijn ouders te ontlasten. De brieven aan zijn vrouw zijn helaas niet bewaard gebleven maar ook haar zal hij niet onnodig verontrust hebben. De stad Danzig stroomde eind 1944 vol met honderdduizenden vluchtelingen uit voormalig Oost-Pruisen, die de komst van het Russische leger niet wilden afwachten (europe-remembers.com). Pas in januari 1945 gaven de Duitse autoriteiten toestemming om de stad te verlaten. Over land ging dat niet meer dus kozen velen voor schepen over de Oostzee. Op 30 januari 1945 torpedeerden de Russen een schip met vluchtelingen en gewonde sol-

daten, de Wilhelm Gustloff. Meer dan 9000 mensen verdronken. Het Duitse terreurbewind in de stad bleef doorgaan. Tientallen deserteurs werden in het openbaar opgehangen. Dirk vertelde dat hij en zijn maten daar gedwongen getuige van waren geweest. In maart werd de stad dagenlang gebombardeerd, totdat het Sovjetleger op 30 maart Danzig innam. Het grootste deel van de stad werd verwoest. Dirk en zijn makkers zijn rond die tijd gevlucht voor de Russen. Hij vertelde later dat ze zich schuilhielden in een bunker en ternauwernood overleefden; naastgelegen bunkers werden verwoest door de bommen. Het lukte hem om via via weer in Nederland te komen. Op 4 juni 1945 schreef hij vanuit hotel De Post in Neede, bij Haaksbergen: 'Hiermede bericht ik u dat ik in Holland ben aangekomen. Ik ben levend, God zij dank, uit de oorlog gekomen.'

Met een vrachtauto werden de uit Duitsland teruggekeerden naar Den Haag gereden om zich te registreren. Het verhaal gaat dat Dirk op Rijksweg A12 de Rokkeveenseweg zag, waar Aagt met zijn zoon bij haar ouders woonde en uit de wagen sprong – 'hier moet ik wezen!'. Zo kwam hij nooit aan registratie toe en jaren later gaf dat nog de nodige problemen bij het aanvragen van zijn AOW. Al die tijd zou hij officieel niet in

Nederland hebben gewoond! Dirk ging na de oorlog weer bij zijn vader werken als kachelsmid. Dirk en Aagt verhuisden naar De Kazerne aan de Zegwaartseweg 86-92 en het gezin breidde uit. Later woonden ze aan de Dorpsstraat 53 en 42, waar in de voorkamers ook een showroom voor haarden was. Dirk de Jong was onder andere actief als bestuurslid van de middenstandsvereniging Aller Belang en bij de vrijwillige brandweer. In 1960 nam hij als verwarmingsspecialist de zaak aan de Dorpsstraat 107a van zijn vader over. Zijn Duitse jaren kwamen zelden of nooit meer ter sprake.

Met veel dank aan mevrouw Jeanne de Jong voor de beschikbaarstelling van de brieven en verdere informatie.

Dirk de Jong en Aagje de Jong-Keijzer in 1959

Bronnen:

Stadsarchief Zoetermeer, Gemeentebestuur Zegwaart nr. 523 (hinderwetvergunning 1930)
Dorpscentrum Journaal, mei 1993
www.geheugenvanzoetermeer.nl/ / Beeldbank HGOS

Briefkaart uit Danzig, 1944 (coll. Mw. De Jong)

De familie De Jong woonde in het huis met de dakkapel aan de Stationsstraat 7

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

Bouwmarkt De Bouwhof
www.bouwhof.com

Cammeraat IJzerwaren
www.cammeraat.nl

Flaire Online diensten
www.flaire.nl

Diervoeders Zoetermeer
www.diervoederszoetermeer.nl

Van As | Oviron makelaars & taxateurs
www.vanas-oviron.nl

Henneken Radio en TV
www.radiohenneken.nl

Van der Slik Caravan Centrum
www.vanderslik.nl

Bode Scholten BV
www.bode-scholten.nl

Heijboer Groep
www.heijboersafetygroup.com

Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester:
penningmeester@oudsoetermeer.nl

Colofon

Redactie: R. Grootveld, R. Tousain, T. Vermeulen en D. Dijkstra
redactie@oudsoetermeer.nl

Vormgeving: R. Tousain

Uitgave: HGOS

ISSN: 1384-7260

Drukwerk: DIGITALLI.NL

Afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie van Oud Soetermeer, tenzij anders vermeld

Kopijdatum 't Seghen Waert: vrijdag 10 juli
www.oudsoetermeer.nl

Zoekt U een Cadeau

voor Uw Vader, Moeder, Zuster,
Broeder, Vriend, Vriendin, Bruid of
Bruidegom? Kom dan eens zien in

Zegwaarts Warenhuis!

Hebt U nodig een Ameublement,
Bed, Ledikant, Kachel, Kinderstoel
of Kinderwagen? — Informeer dan
eens in

Zegwaarts Warenhuis!

Hebt U Gereedschappen, IJzer- of
Koperwerk, Kippengaas, Asphalt,
Spijkers, Vloerzeil, Karpetten, Kleed-
jes, alle mogelijke Huishoudelijke of
Keukenbenodigdheden nodig? Ook
dat alles en veel meer, vindt U in
goede sorteering tegen billijke prijzen
in

Zegwaarts Warenhuis

Aanbevelend,

G. P. ROOS.

Alles over de geschiedenis van Zoetermeer

Wat doet het Historisch Genootschap Oud Soetermeer voor u?

Maar liefst 50 vrijwilligers zijn dagelijks bezig de geschiedenis van Zoetermeer bijeen te brengen en uit te dragen. Wij kunnen u helpen bij stamboomonderzoek, uw vaardigheid in het lezen van oude handschriften bij te houden en films en lezingen voor u verzorgen. We plaatsen erfgoedborden en hebben verstand van monumenten.

Lees ons tijdschrift 't Seghen Waert of koop onze boeken over de geschiedenis van Zoetermeer en Zegwaard.

Word lid voor slechts € 21,00 per jaar.

U kunt zich aanmelden via onze website, de QR-code of loop gewoon eens binnen!

**Word
ook lid!**

Historisch Genootschap

Oud Soetermeer

Dorpsstraat 132
2712 AN ZOETERMEER
Telefoon (079) 319 06 83
www.oudsoetermeer.nl

openingstijden:

maandag: 19.30 - 22.00 uur
woensdag: 13.00 - 17.00 uur
zaterdag: 13.00 - 17.00 uur

